Мирослав Тодоровић

ЛИСТОВИ НА ВЕТРУ

ОАЗА ТРЕШЊЕВИЦА. За -БЕЛЕШКЕ. От-КУЦАЈИ.

Овоја пута нећу поново покушавати да водим дневник;
бележићу само оно што не бих желео да заборавим.
Р. Музил, март 2013.

***

Све више се питам зашто се пише. Може ли ишта књижевност да промени?

Не може.

Али да није књижевности не бисмо знали да је постојало оно што је било.

Камене плочице.

Глинене.

Папируси....

Пергаменти...

Папир...

И ево, дошло време, да се пише светлошћу... да све стане у тачку.

Као уз лесте да се пењало, и ево докле стигло...

Књиге сведоче о постојању људске врсте. О животу. О илузији званој време.

Да није књижевности не бисмо знали да смо постојали.... да постојимо.

Дошло време да се књига може сместити у меморију flash

Flash. (Бљесак)
Помишљам, питам:
Шта следи после бљеска?
Уз лествe се још пење/мо.

***

„А што се тиче идеала у књижевности, када бисте знали колико су данас плаћени писци, чак и они читанији и тиражнији, схватили бисте да се тим послом могу бавити само идеалисти и с друге пак стране – будале."
Горан Трибусон

***

Достојевски: Можда је човек само божји експеримент?

***

Чича Гаврило: Сацга се и гвожђе а некмоли човек.

***

Јов 7,18: Шта је човјек да га много цијениш и да мариш за њ?

***

Реч је сам човек. Саздани смо од речи. (Октавио Паз, *Лук и лира*)

***

Човек данас ни у сопственим мислима није сам. (Ј. Христић)

***

Хоћу, ал не могу. У годинама сам када ми је је џак од 25 кила тежак 50 килограма...

корак

***

Сломљен сам, као стара јабука будимка коју је гром преполовио. Пола крошње на земљу оборено се расцветало. Живи... Фотографишем ... на крошњу слеће врана, угледа ме, и одлете. Оста шум крила, и тишина. Имам идеју за песму, али да ли ће се песма остварити? Родити. Бити.

Песма, као тишина у глувој ноћи.

***

Мућак не може да буде покварен. (Са пијаце у Ариљу)

***

Живети! Али, живети!

Читам:

На Преспи су рушевине Самуилове базилике са краја X или почетком XI века која је посвећена Св. Ахилију. Ту су биле положене мошти светитеља из Ларисе које су почетком XII века пренете у Ариље. Када год сам у Ариљу, уђем у цркву и погледом се обратим Арханђелу Гаврилу.

„...Окренут надесно благосиља Богородицу лако испруженом десном руком, а у левој носи гласничку палицу..."

„Ко тебе није видео тај не зна Себе, ко тебе не види тај неће Никуда стићи, јер бескрајан је пут." (Миљковић)

У Преспи је рођен (1943) Ристо Василевски, песник, мислилац...

Годинама читам његову поезију и осећам како се све више у њеној просторности.

Срећем у њој древне мислиоце, чујем свеце, видим безмерје Речи.

Бити у песми коју читам.

Осетити духовне пулсације у себи, чути сушт која се јавља после прочитане песме.

Преспа – Ариље повезани духом Светог Ахилија.

Та веза се објављује у магији читања поезије Василевског у порти цркве Светог Ахилија у Ариљу.

Певати! Али, певати!

Чујем одговор наслову овог текста који затвара врата *Кључаонице* Ристе Василевског.

***

„Као слепац који с времена на време застаје на друму и уздигнуте главе проверава правац, тако се и ја питам понекад: да ли сам ја у свом ходу окренут према животу или према смрти. ”

И. Андрић: *Знакови поред пута*

***

БЉУВОТИНА

Причам о репортажи коју сам гледао на ТВ.
Бљувотина, каже М.
Јеси ли гледао?, питам.
Нисам, вели, али знам аутора.

***

ГУШЕЊЕ

Чехов: На једног паметног долази 1.000 глупих, на једну паметну реч долази хиљаду глупих. И та хиљада гуши.

Сам у чекаоници здравствене станице осећам гушење са свих страна.

И споља, и изнутра.

***

Уморан као земља коју копам.
Понекад чујем дисање из земље.
Чујем нечији узДах.
Чујем Глас:

„Са знојем лица својега јешћеш хљеб, докле се не вратиш у земљу, од које си узет; јер си прах, и у прах вратићеш се.” (Прва Мојсијева, 3, 19.)

Чујем детлића, из крошње ораха, одјекује тк, тк...
Косица трчкара преко авлије.

9. мај 2022.

Лежим на мрежи постављеној између две смреке. Тишина с тичијим гласовима. Так, так, чује се детлић. У кро-

шњи смреке брује пчеле, са Свеловине чује се ку- ку-кукавица. На мој сто слете косица, на трен, оста шум крила у ваздуху крцатом ливадским мирисима. Јоргован се расцетао... мирише.

Читам Набоковљев роман *Позив на йоīубљење*. Каква реченица, као да је мојим мислима исписана: „...Ма колико то вама изгледало чудно, али за мене су слава, почасти – ништа, у поређењу са сеоском тишином."

Слушам ту тишину, кроз крошњу смреке видим небо. Чује се грактање врана. Читам: „Мсје Пјер полеже по пању. Кроз публику простру‌ја жагор. Целат Пјер показује Цинцинату како да легне на пањ да би му како треба одрубио главу..."

Шшшш зачујем.

Погледам змија шарка замаче под мрежу на којој лежим и читам. За њом мачка сива, однекуд дошла када сам стигао, уједа је, хвата за реп. Змија се отрже, замиче под мрежу, ја устајем. Крај доње стране стабла одбачене летвице и комади црепа. Мачка стала и гледа. Штапом подигнем цреп, змија се склупчала подигла главу, сикће. Жалац палаца, клупко се увија. Као да је све утихнуло. Мац, мац, позивам мачку. Она, видим одлази стазицом кроз траву. Као да се ништа није десило... Брује мириси, брује пчеле, лахор стреса латице са цветне крошње дуње, на зеленилу траве беле тачкице. Као слика. Затварам књигу, штап наслањам на зид, на сенку штапа у трави стижу за тили часак мрави, бубице... Чује се кукавица, и кос што у крошњи трешње своју песму извија.

...А рат у Украјини траје. Тамани се људска врста, уништава оно што је умом створила, да би у безумљу све у пепео претворила.

Бог је човека казнио дајући му човечји мозак.

И памет.

***

Јер шта је успомена него душа утисака? (Набоков)

***

Уторак, 10. мај... Сунчано! По договору сам на тераси кавање „Лоћава" у Ариљу. Чика, Пера, чујем усхићен глас.

Ево иде овамо. Пера, Перун, Перчин тако га Добрило из Вигошта звао, са штакама улази у двориште каване, мајстор који је радио на стази, стаје, поздравља га. Мој испосник Петар Вучићевић, просветар, политичар, књижевник. Седа за астал.

Разговарамо о свему, договарамо где следећи сусрет да буде. „Да се не заборавимо", како лепо каже наш земљак из Брекова, генерал Б. П.

Јављамо му се телефоном. Столица њему намењена празна. Петар је сакупљач речи које као и људи нестају, песник, и писац, један од оснивача Првог зрна Сунцокрета, уредник часописа *Руковети завичаја*. Драгоцен човек, послушник речи. Могао бих с њим седети до јутра, али...

Перуну дарујем књиге: *Маїла*, Стојана Богдановића, *Дах и Прах, Грчка свеска*, *Бдење* 68/70.

Обећавам себи белешку о овом сусрету....

***

Знање долази из космоса, наш вид је његов најсавршенији пријемник. Имамо два ока: земаљско и духовно. Треба настојаи да она постану једно. Универзум је жив у свим својим манифестацијама, попут какве мислеће животиње. Камен је мисаоно и осећајно биће, као што су то биљке, звер и човек. Звезда која сија тражи да је гледамо, и да нисмо одвећ обузети собом разумели бисмо њен језик у поруке.

Своје дисање , очи и уши човек мора ускладити с дисањем, очима и ушима универзума.

(Никола Тесла)

***

Ecce homo

Новинар, писац, Тика Н.

Целог века сам у новинарству. Не видех човека међу политичарима.

***

Иксан је опасан.

корак

***

У животу није важно оно што вам се догоди, него оно чега се сећате и начин на који то памтите. (Габријел Гарсија Маркес)

***

Ми једино постојимо за наше душмане
и за неколико пријатеља
који нас не воле.

(Емил Сиоран /Emil Cioran)

***

Ариље, петак, 13. мај 2022.

Култура је саму себе довела у ову ситуацију, каже Љубивој Јовановић сликар. Морао сам да напустим просвету због програма... Саградио је кулу на стени понад Шевеља. Замак за који многи мисле да је црква.

Срећемо се на улазу у пијацу. С њим је човек који каже да ме зна, чита моје текстове у *Политици*. Допада му се напис испод текста: „Живи у Трешњевици и Нишу". Свака част, вели. Ја по договору идем код Петкане Добрилове. Као некада петком код Добрила. Седимо на тераси, уз кафу разговарамо о Легату који ће бити у ИНФО центру. Отвара се за Ариљевдан. Прича о Лазићу, Адлигату, о... У стану је поставила Добрилове слике. Гледам: слике сада друкчије изгледају, лепа изложба. У мојим мислима Добрило седи у фотељи док ја посматрам слике. На асталу два чокањчета, и шоље. Мој чокањ је празан. „Ракија и паре, Миркане, траже доброг чобанина", каже Добрило. „Та жута слика се свидела Пантићу", вели Петкана. И мене је обасјала летњом бојом зрелог жита. Фотографишем је. У другој соби је аутопортрет, и портрет, рад Драгише Обрадовића. Пре више година Драгиша ми је у Бањи дао да га донесем Добрилу. Као да је све малочас било. Као да је...

***

(Из старе свеске, Код Драгише О.)

17. мај 2015.

Сврађам у В. Бању да Драгиши Обрадовићу предам цртеже који су били на изложби у нишкој галерији (НКЦ). Сунце се пробија кроз маглу. Вали магле плове моравском долином. Мириси природе и земље испуњавају ваздух. У бањи, испред продавнице ТЕА, Драгиша. Каква случајност? По његовом упутству возим, а он ће пречицом до куће. И ево нас у његовом здању, кући. Саградио је за своју душу и уметност. Кућа што сама себе греје јер ће користити сунчеву енергију. У приземљу атеље, на спрату галерија. На штафелају је мој портрет који вајар „деље". Изненадио ме је. О овом треба писати. Човек гради кућу ради уметности. Треба, каже Драгиша „Слушати себе, слушати свој унутрашњи глас".

Ако следиш трендове који се брзо смењују онда си изгубљен за своју уметност.

Драгиша пакује цртеж Добрила Ненадића да понесем у Ариље.

Успео цртеж, на њему је Добрило.

Субота, 14. мај

Ведро, без кише. Све је жедно. Под смреком седим и слушам музику природе. Окопао сам два реда малина, осећам умор у раменима, бриде мишићи.

„Ех, старости!"

Гракће гавран. Стојан јавља да је *отишао* Тома Мијовић. Добар човек, наглашава, велики песник. Својевремено је Живојин Павловић написао књигу о Мијовићу. Требао сам и ја, требали су многи. По столећа дружења, подстицања... Сада суочавања како земаљски живот пролази...

На ф-буку, Адам Пуслојић оглашава: 14. мај у 04:41 ·

У поподневним сатима, 13. маја
2022. отишао је пут небеса
ТОМИСЛАВ - ТОМА МИЈОВИЋ
(1932-2022) један од најбитнијих
српских песника XX века!..

Ћутим. Понад зеленила гавран.

Гракће, као да надлеће белешку која настаје...

Песма треба да буде, па да значи, казивао ми је Тома. Био је, значио и зрачио. уВЕК. У књизи *Најаве и добродошлице* на стр. 50 је наша заједничка фотографија са Изложбе слика Мирослава Анђелковића и промоције књиге *Лете̄ће бараке, те̄ренци и њи'ове душе* у Књажевцу 1990. године. У том догађају и касније битан је био, и јесте, Стојан Богдановић. Али о томе другде. Слава нашем Томиславу који је отишао, ал остао у томовима *Развите̄ка*, књигама, и успоменама.

***

17. мај 2022.

Небо без облачка. Брује у крошњама. Суша траје. Најављује се киша, невреме. Ја идем у поље да са чесме код цркве узмем воду. Јавља се песник Г. Ђ. док се низ кућишта, у Реноу, котрљам ка пољу. Иза витла облак прашине. Подсети ме на прашину у Зимбабвеу што је иза кола дуго остајала у ваздуху. Као неки реп што се иза аута вија. „Све је ово последица рата у Украјини", каже Г. Болестан је, не излази из стана, јер корона још није прошла. Поново ће је пустити... Ако ме дограби бићу готов, а још много тога нисам урадио. То видим при крају живота. Много је пријатеља отишло с овог света. Не пита за оно због чега се јавио. Још не излази мој текст о његовој поезији у часопису *Исто̄к*. Уредник Обрен Ристић ми је обећао да ће бити штампан још минуле године. Обећао је и њему, али изгледа да га обећање не обавезује. Пријатељи. М. је говорио о пријатељима на батерије. Истрошиле се батерије... Г. каже да од књиге о његовом раду нема ништа. У питању је спонзорство... Отказали, не дају паре за књигу. Помислих, да је само то – било би добро...

Пуним канте за воду, у кавани прегледам на лаптопу пошту. Стигле *Књ. новине* у ПДФ. Шампан је текст Славице Гароње *Неопозиво о Добрилу Ненадићу*. Бата одржао реч, за разлику од Обрена Ристића. Одлазим у манастир Клисура. Смирује ме благост којом одише манастирска порта, тишина у цркви. У порти граја деце коју су довели у посету Светињи...

Идем на Моравицу, слушам жубор воде, са Градине чују се вране... Поподне почеше да се гомилају обла-

ци. Грмљавина са свих страна. Са Свеловине су шиштале противградне ракете. Лину киша да напоји жедну земљу. Слушам како пљушти, гледам како муње парају небо, како ватрене линије између тамних облака сину и утопе се у тутњаву громова. Чини ми се да ће се све срушити....

***

Ристо Василевски: „Боље је неког спречити да вам се проближи, него га касније гурати од себе."

Из књиге за свакодневно прелиставање *Кључаоница*

***

Из фасцикле: *Издвојено*

25. новембар 1989. Петак

У пола вијека југословенских књижевности није било наслова који је тако кратко и незаборавно, у двије ријечи обухватио све наше републике, њихова села и градове, као наслов који је Бора Ћосић дао својој књизи из раних дана: *Кућа лопова*.

Заиста су и друге државе куће лопова, не знам ниједне за коју се може рећи да то није, али ни једна није том наслову подешена и прилагођена као наша: много врата!... Кад нашем лопову запријети опасност да буде ухваћен, или кад је заиста ухваћен – одмах се прогласи жртвом националног прогањања, или вјерске мржње, или републичке свађе, и одмах нађе заштитнике спремне да одложе истрагу, спретне да украду документе или пребаце кривца у иностранство. Ако ипак, пуким случајем неко издржи нешто казне, то увјек буде мање него што је изречено, а на излазу из затвора кривца дочекују са цвијећем као побједника.

Браво, Боро Ћосићу. Нашао си наш заједнички именитељ, открио си суштину наше прошлости, предсказао пут наше будућности.

Прутом по води, Дневник, Нови Сад, 1992.

***

О Реализму

Пол Кле: „Што је гнуснији свијет, то апстрактнија постаје умјетност, док срећенији свијет фаворизује реалистичкију уметност."

Михаило Лалић: „Према томе, нашем се реализму лоше пише."

***

ЗАМРАЧИ се небо
Облаци прекрили Сунце
Ґрме бубњеви олује.

***

НА пањ слетео
Слетео гавран.
Загракта пањ.

ПОЕЗИЈА И ВАТРА

Старица пребира по контејнерима у улици у којој је зграда у којој живим.

Омалена, кочоперна, претура по унутрашњости контејенера штапом.

Слаже, сортира на бетон шта нађе. Затвараче од пластичних флаша, празне кутије лименки.

Каже: Откупљују, слабо плаћају, али нема се куд.

Поздравим старицу када год је видим, други каже, окрећу главу.

Поред контејнера издвојена гомила књига.

На врху: *Сшарац и йесме,* Слободан Зубановић:

Читаш књиге?, питам.

Погледа ме зачуђено. Осмех на лицу избораном као храстова кора.

Бацају, и све више их има у контејнерима. Раније сам скупљала и продавала као стари папир. Више не откупљују, сада их носим да зими ложим ватру. Све је то за ватру.

Сећам се да је та књига добила Награду *Бранко Миљковић*.

Песника збирке *Ватра и ништа*.

Поезија и ватра.

Ватра. Пепео. Ништа.

Каквим пером се све ово може описати?

Коме поруку оставити?

20. мај 2024.

***

Јебеш лирику, кад живим политику.

(Милош Јанковић, песник)

ГРАКЋЕ ГАВРАН

Сређујући књиге и часописе у селу, наиђох на запаковану књигу *Рукопис живота*[1] са адресом С. С. Прошло је већ 8 година. Књига изашла 2016, у њој прикази: Стана Смиљковић *Песнички вртлози мисли Мирослава Тодоровића у збирци „Ветар понад гора"* и *Стваралачка сарадња са писцем и слика естетског доживљаја поезије.*

Нисам јој грешан послао књигу. Чекала у гомили књига да опомене. Данас.

Врућина... Спарина. Тишина. Од врелине опадају јабуке кожаре. Удари јабука у лимени кров настрешнице, јекне, скотрља се у траву...

Гракће гавран. Једини глас који чујем... Сетих се да ми је С. телефонирала уочи нове 2024. године. Читала текст у *Политици,* подстакао је да се јави. Питала за професора Стојана Б.

Пошаљем јој књигу песама *Дах и Прах*, *ПонАД рукописа*... и Стојанову књигу *Крајина*. У Украјини је на симпозијуму имала реферат[2] у којем је писала и о мојој збирци

1 *Рукопис живота* – Егзистенцијална и есенцијална поезија Мирослава Тодоровића, Критика о поезији Мирослава Тодоровића (Душан Стојковић), Народна библиотека „Стеван Сремац" Ниш, 2026.

2 Смиљковић, Стана: Српска савремена литература у балканском контексту (Песнички вртлози мисли Мирослава Тодоровића у збирци Ветар понад гора), 151 – 153. ВІСНИК ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ 24 (283) ГРУДЕНЬ 2013.

Ветар понад гора. Каже да ће писати о књигама које јој пошаљем. Сада је у пензији.

Пролази време, пролази живот... не јављам се, мука мог позног сеоског живота, батргање са малинама, Лилина невоља са ногом...

Адреса на хартији опомену. Седим под смреком, сеница на гранчици се љушка... у Коритима се огласи петао. Тишина. Малина окренула лист, брани се од врелине. Под смреком пријатно... Преко брда стиже звук тримера. Неко коси траву у малињаку. Телефонирам С. Ви сте. Где сте? У Трешњевици... Нисте чули умро ми син пре шест месеци. Занемех. Враћам се с гробља, каже. Зар ја да му подижем споменик? Изненада умро. Ко? питам. Мој син, сада сам сама. Ћерке... У слуху ми дудњи. Примите саучешће. Али шта може реч? Саучешће. Утеха. Без речи сам. Живот је суров, чујем самог себе. Она пита за професора, тако зове Стојана. Како је? У свој муци душе сетила се. Прочитала текст јуче... Жао ми је, кажем

Не дај, Боже, чујем.

Телефонски апарат у руци као жишка.

Стављам га на буков трупчић.

И дуго ћутим...

Гракће гавран...

ОМЧА

Убити књигу, исто је што и убити човека.
Милтон

Пакујем књиге, повезујем их канапом и остављам у подрум.

Тамо ће чамити узалудно чекати да неко развеже пакет.

Сумњам да ће тако бити, да ће неко читати оне који су веровали у вечност.

Песници, посебно. Ђорђо Орели, Кајоко Јамасаки, Хогланд, Јулијан Корнхаузер... Ален Бешић, Саша Јеленковић, Ристо Василевски... Пантић, Хамовић.

Придружих и две своје песничке збирке, *Шум и лахор*, *ПонАД рукОписа*...

Обузела ме је туга док сам повезивао пакете са књигама.

Али, шта да радим с њима? Где да их сместим? Стаја-

ле су данима у соби спаковане у кутију – сандук, а онда сам их однео у подрум. Све повезао да се не распу.

Канап их је сближио, стоје једне уз другу на полици у полутами подрума.

У селу Трешњевици.

Осећао сам се као да сам себи ставио омчу око врата.

Трешњевица,
19. 08. 2021.

***

ХУји ветар.
Читам *Дневник* Роберта Музила.
Чује се кукавица. Ку-Ку.
Пролази још један дан на овом свету.

***

Дани су моји као сен који пролази, а ја као трава – осуших се.

Псалми, 102.11.

***

И, тако, без врења,
за мном ће живот у трешње да се мења.

Црњански

